

Research Paper

An Anthropological Analysis of the Genocide in Gaza: Inquiring into the Absence of a Widespread Islamic Awakening

Mahdiyeh Mohammadi^{*1}, Javad Bakhshi Alamuti

1. Assistant Professor, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran
2. Assistant Professor, Department of Social Sciences Education, Farhangian University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

PP: 1-24

Use your device to scan and read the article online

Keywords: *Genocide, Gaza, Identity, Islamic Awakening, Castells*

Article History:

Received:

May 9, 2025

Accepted:

December 23, 2025

Published:

June 21, 2025

Abstract

One of the examples of the targeting of Islamic identity is the crimes that have been occurring in the occupied territories for years. Therefore, this article examines the relationship between the genocide in Palestine and the erasure of Islamic identity from an anthropological perspective, framed by answering the question of how the identification and de-identification actions concerning Gaza issues were carried out by the involved actors, and why the recent crimes and genocide in Gaza did not lead to an Islamic awakening and the strengthening of Islamic identity at the Ummah level (Problem). This research, conducted using the method of critical discourse analysis with an emphasis on documents, statements, and official media statistics regarding the details of the war in the specified region (Method), utilizes the theoretical framework of Castells' identity, which refers to types of identity: legitimizing, resistance, and project identity. It also employs two fundamental anthropological concepts, self and other (Theory). According to the findings of this research, Israel's action constitutes a legitimizing identity through cultural, military, and economic measures, and the de-identification of Palestinians through the destruction of mosques and cultural sites, genocide, and changing the demographic composition. Furthermore, the action of Palestinian actors in response to the Gaza events is a resistance identity, which seeks to reproduce and strengthen its manifestations. However, concerning the lack of Islamic awakening in the face of genocide, the rulers of Arab countries, by using a conservative discourse and emphasizing internal security, created a rift and disruption between national identity and the identity of the Ummah.

Citation: M. Mohammadi & J. Bakhshi Alamuti (2025). **An Anthropological Analysis of the Genocide in Gaza: Inquiring into the Absence of a Widespread Islamic Awakening.** Quarterly Journal of Islamic Awakening Studies, 14(2). 1-24

* **Corresponding author:** Mahdiyeh Mohammadi, **Email:** mahdieh.mohammadi@ut.ac.ir

Copyright © 2025 The Authors. Published by basijasatid. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

From an anthropological and sociological perspective, identity can be regarded as the most significant factor behind the conflict in the occupied territories. For years, the Muslim and Jewish identities have been in confrontation, with each group employing distinct strategies. The modern phase of this conflict dates back to 1948 and the declaration of Israeli independence, an event known to Palestinians as the Nakba, which led to the displacement of over 70,000 Palestinians and the beginning of ongoing hostilities. What is currently unfolding in Palestine, particularly in Gaza, can be understood anthropologically as an attempt to erase the "what" and "who" of a people, manifested through the destruction of identity, specifically Islamic identity. A key tactic employed in this erasure is genocide, which simultaneously destroys the past, present, and future of a group, thereby dismantling its social, religious, and political existence. However, despite the expectation that such systematic annihilation would trigger a widespread Islamic awakening and a reinforcement of Islamic identity at the Ummah level, this potential has not been realized in many Islamic societies. National identity appears to have superseded ideological and religious identity. Therefore, this study addresses the central question: What were the identification and de-identification actions undertaken by Palestinian actors and other Islamic nations? Furthermore, why have the recent crimes and genocide in Gaza failed to generate a comprehensive Islamic awakening and strengthen Islamic identity across the Ummah?

Methodology

This research adopts a qualitative approach, utilizing the method of critical discourse analysis to examine the processes of identification and identity formation within the historical, cultural, and social context of Gaza, as well as the actions of Muslim actors both inside and outside the region. To achieve this objective, a diverse range of sources has been analyzed, including library materials, reports

from reputable international media outlets, documents from international organizations, political statements, and media content. The qualitative method was chosen because it is a fundamental approach in humanities and social sciences research, aimed at gaining a deep understanding of experiences, beliefs, attitudes, values, and social processes. Unlike quantitative research, which seeks numerical measurement and generalization of results, qualitative research focuses on the semantic analysis of phenomena within their natural context. It is essential to note that in recent decades, a new approach to discourse analysis has emerged. This approach, often referred to as Foucauldian discourse analysis, extends critical discourse analysis by placing particular emphasis on the critique of ideology and power.

Results and Discussion

The findings of this research indicate that genocide serves as the primary instrument for the systematic erasure of Palestinian identity, operating through the simultaneous destruction of a group's physical existence and its cultural, historical, and social memory. The Zionist regime's de-identification actions are multifaceted and implemented across several interconnected dimensions. The first dimension involves demographic transformation, pursued through forced displacement, illegal settlement construction, and the physical elimination of the Palestinian population, particularly in Gaza, to alter the region's ethnic composition fundamentally. The second dimension encompasses the destruction of historical and religious sites, including the widespread demolition of mosques, cemeteries, and cultural landmarks, which severs the tangible connection between the Palestinian people and their ancestral heritage. This includes the systematic targeting of educational institutions, with over 70 percent of schools in Gaza damaged or destroyed, directly attacking the transmission of national identity to future generations. Alongside these physical acts of destruction, the regime simultaneously pursues a parallel project of identity construction aimed at legitimizing its own existence. This

legitimizing identity is cultivated through the revival and imposition of Hebrew language and culture in public spaces, the Hebraization of Arabic place names, the manipulation of historical narratives centered on the Holocaust, and the portrayal of Palestinians through security-oriented discourse that associates them with terrorism and violence. These efforts collectively work to erase Palestinian cultural presence while constructing an exclusive Jewish national identity rooted in the myth of return to the promised land. In response to these systematic attacks on their existence, Palestinian actors have developed and maintained a resistance identity that actively seeks to preserve, reproduce, and strengthen the markers of Palestinian and Islamic identity against ongoing efforts at erasure. However, the anticipated widespread Islamic awakening at the Ummah level has failed to materialize due to the intervention of Arab state actors. While ordinary Muslims across the region share deep identity bonds with Palestinians, Arab governments have employed conservative discourses centered on internal security concerns and national sovereignty, effectively creating a rupture between national identity and supranational Islamic identity. These regimes have framed their responses to Gaza primarily through humanitarian and charitable frameworks rather than political or ideological solidarity, as evidenced by official statements and aid operations that depoliticize the genocide. Consequently, the project identity that manifested in previous decades through Arab uprisings has been reconfigured along national and neoliberal lines, preventing the emergence of a unified Islamic awakening that would challenge both the genocide in Gaza and the regional political order that enables it.

Conclusion

Although the issue of genocide has predominantly been analyzed within the field of law, particularly international law, the social sciences have not engaged with this subject in a focused and explicit manner. While genocide is often categorized as a political act, it is first and foremost a phenomenon with immediate human consequences and long-term social effects. This article has sought to provide an

anthropological perspective on genocide, de-identification, and identity construction in Gaza. From an anthropological standpoint, place and time are fundamental elements in the formation of culture: when time acquires a cultural dimension, it constructs "history," and when place passes through the cultural channel, it forms "geography." The synthesis of these two elements gives rise to the broader concept of "identity." This anthropological synthesis of identity is precisely what the Zionist regime has been attempting to destroy for years. Islamic identity in Gaza manifests in various aspects of Palestinian life, including procreation, which is carried out with an Islamic and identity-based perspective. The genocide in Gaza constitutes the erasure of Palestinian identity—a historical and geographical identity inextricably linked to Islam. Geographically, Palestine holds a special place in the Islamic worldview, embodying an Islamic geographical identity, while historically, it has long been a site of Islamic heritage. Therefore, the ongoing erasure of identity through genocide can be understood as the destruction of a land's historical and geographical identity. Simultaneously, the Zionist regime promotes a Jewish identity centered on its own historical and religious essence. The strategies of this identity battle can be analyzed within Castells' framework of three identities: resistance identity, legitimizing identity, and project identity. Israel's actions constitute a project identity, simultaneously destroying the opposing identity while constructing its own. In contrast, the resistance identity currently serves as the primary strategy in Gaza, built upon traditional values centered on God, nation, and family. Due to historical limitations and sieges, Palestinians lack the project identity that would allow them to construct a new identity from available cultural materials. Utilizing the anthropological dichotomy of Self and Other, the resistance identity is self-centered and inwardly focused, while the Israeli strategy targets the Other through de-identification. The destruction of mosques and historical sites not only de-identifies Gaza's inhabitants but also targets the symbolic bonds connecting the Islamic Ummah to this land. However, the failure of

Islamic awakening can be attributed to the dominant discourses in Islamic countries that have reduced this shared heritage to a "Palestinian internal issue." The interaction between these three identities—resistance identity among Palestinians, legitimizing identity employed by Israel, and the stalled project identity of Arab actors—constitutes the central dynamic examined in this article. In Gaza, in response to the genocidal actions of recent years, resistance precisely exemplifies resistance identity: Palestinians, relying on political Islam and territorial heritage, have constructed an identity that resists erasure. Their identification process transforms "suffering" into "agency," as they seek to prevent the external disregard of their identity through the reconstruction and strengthening

of religious and national symbols. Israel's reciprocal action employs legitimizing identity, utilizing historical-religious narratives linked to concepts of self-defense and counter-terrorism to justify its crimes in Gaza. Through this legitimizing identity, the regime seeks to reduce the Gaza issue to a security threat, thereby justifying genocidal actions in the eyes of global public opinion. Ultimately, the Palestinian resistance identity transforms passive suffering into active agency, while Israel's legitimizing identity attempts to mask systematic destruction as legitimate self-defense, and the Arab world's stalled project identity reveals the deep rift between national interests and the ideal of a unified Ummah.

فصلنامه مطالعات بیداری اسلامی

دوره ۱۴، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

شاپا چاپی: ۵۶۴۵-۲۳۲۲

Journal Homepage: <https://www.iabaj.ir>

مقاله پژوهشی

تحلیل انسان شناختی نسل کشی غزه و پرسش از چرایی عدم بیداری اسلامی فراگیر

مهديه محمدی* - استادیار گروه آموزشی مردم‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

جواد بخشی الموتی - استادیار گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>از مصادیق هدف قرار گرفتن هویت اسلامی، جنایاتی است که سالهاست در سرزمین های اشغالی در حال رخ دادن است، به همین منظور این مقاله به رابطه بین نسل کشی و از بین بردن هویت اسلامی از منظر انسان شناسی در قالب پاسخ به این پرسش که کنشهای هویت یابی و هویت زدایی نسبت به مسایل غزه از سوی کنشگران دخیل چگونه بود و چرا جنایات اخیر و نسل کشی در غزه منجر به بیداری اسلامی و تقویت هویت اسلامی در سطح امت نشده، می پردازد (مسئله). در این پژوهش که با استفاده از روش تحلیل گفتمان انتقادی و با تاکید بر اسناد و آمار رسمی رسانه ها پیرامون جزئیات جنگ در منطقه مورد نظر (روش) انجام شده از مفهوم چارچوب نظری هویت کاستلز بهره گرفته شده است که در آن به انواع هویت اشاره می شود، همچنین از مفاهیم بنیادین انسان شناسی یعنی خود و دیگری نیز استفاده شده است (نظریه). بر اساس یافته ها، کنش اسرائیل، هویت مشروع بخش از طریق اقدامات فرهنگی، نظامی و اقتصادی و هویت زدایی از فلسطینیان از طریق تخریب بناهای جمعی، نسل کشی و تغییر ترکیب جمعیتی است. همچنین کنش کشندگان فلسطینی، هویت مقاومت است که سعی در بازتولید و تقویت مصادیق آن دارند، در رابطه با عدم بیداری اسلامی در مواجهه با نسل کشی، حکام کشورهای عربی با استفاده از گفتمان محافظه کاری و تاکید بر امنیت داخلی، بین هویت های ملی و امت شکاف ایجاد کردند.</p>	<p>شماره صفحات: ۱-۲۴</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه های کلیدی: نسل کشی، غزه، هویت، بیداری اسلامی، کاستلز</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۲/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۲ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱</p>

استناد: محمدی، مهديه و بخشی الموتی، جواد. (۱۴۰۴). تحلیل انسان شناختی نسل کشی غزه و پرسش از چرایی عدم بیداری

اسلامی فراگیر، فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی، ۱۴(۲)، ۱-۲۴

۱. مقدمه و بیان مسئله

هویت این امر پیچیده از منظر انسان شناسی^۱ و جامعه شناسی را می توان مهم ترین عامل جنگ در سرزمین های اشغالی دانست. سالهاست که در سرزمین های اشغالی دو هویت مسلمان و یهود به چالش کشیده شده اند و هر یک از اعضای دو گروه در این مسیر استراتژی های خاص خود را دارند. جنگ بین اسرائیل و فلسطین ریشه های تاریخی عمیقی دارد و نمی توان لحظه دقیقی را برای آن برشمرد، اما زمان درگیری های مدرن به سال ۱۹۴۸ و همزمان با اعلام استقلال اسرائیل به عنوان کشور باز می گردد. ملت فلسطین از همان آغاز ورود یهودیان برای مقابله با آنها به تشکیل جمعیت های مختلفی دست زد بعد از تشکیل دولت اسرائیل در فلسطین، بروز و ظهور این جنبش ها و جمعیت ها بیشتر شد از جمه می توان به جنبش فتح، جبهه خلق برای آزادی فلسطین، فرماندهی کل و ... اشاره کرد. (صفتاج، ۱۳۸۷) با این حال در کنار همه اقدامات و فعالیت ها از سوی فلسطینیان، جنگ مذکور موجب آوارگی بیش از ۷۰ هزار فلسطینی و آغاز درگیری های مستمری شد که تا کنون ادامه داد این رویداد در تاریخ فلسطینیان به نام النکبه شناخته می شود. (smith, 2016.p219).

اما آنچه تحت عنوان مقاومت در فلسطین و به طور ویژه در غزه در حال رخ دادن است، به چه امری بازمی گردد؟ آنچه در سرزمین های اشغالی در حال رخ دادن است از منظر انسان شناسی به یک معنا از بین بردن چیستی و کیستی است که خود را در قالب هویت و به طور ویژه هویت اسلامی نشان می دهد. هویت در تقابل بین خود و دیگری است که رقم می خورد و در این میان مسئله هویت در سرزمین های اشغالی را ازدو بعد هویت اجتماعی - مذهبی و هویت ملی - سیاسی می توان بررسی کرد. در رابطه با هویت اجتماعی می توان به تعریف هنری تاجفل مبنی بر اینکه هویت اجتماعی عضویت در گروهی است که بر سه عامل عنصر شناختی، ارزش و احساس استوار است، اشاره کرد. (ابوالحسنی، ۱۳۸۷: ۵).

در واقع هویت اجتماعی به ساده ترین بیان به نگاهی بازمی گردد که افراد بر حسب عضویت در گروه ها از خود دارند. تمامی ویژگی ها و رفتارهای تمایز بخش میان «ما» و «آنها» مولفه های هویت اجتماعی را تشکیل می دهند که از جمله آنها می توان به عناصری چون زبان، دین، قوم یا نژاد، آداب و رسوم، طبقه اجتماعی، شغل و عضویت های فرقه ای و گروهی اشاره کرد. (رقیبی و میناخانی، ۱۳۹۱) بنابراین هویت دینی که یکی از عوامل بسیار مهم در رابطه با علت جنگ در غزه است، به همین امر بازمی گردد و به نوعی می توان گفت که بسیاری از مسائل دیگر از جمله مسائل فرهنگی را در دل خود جای می دهد. همچنین هویت ملی - سیاسی یکی دیگر از مسائل بسیار مهم است که در رابطه با سرزمین های اشغالی به صورت واحد و فقط تحت عنوان هویت سیاسی مطرح می

¹ anthropology

شود چرا که ملیت در این رابطه چندان مستقل نیست و از پرچم اسرائیل تا سایر آیت‌های ملیتی در رژیم صهیونیستی بر مبنای سیاست و آن هم سیاست مذهبی یهود است.

از سویی دیگر لازم به ذکر است که یکی از مسائلی که به طور جهان‌شمول بشر امروزی درگیر آن است، مسأله هویت‌یابی و بازسازی هویتی است که انسان امروزی در لایه‌های مختلف زندگی با آن دست و پنجه نرم می‌کند و در صورتی که نتواند بحران موجود را حل کند به سرنوشت از خود بیگانگی محکوم خواهد شد.

آنچه که در این راستا به عنوان مهم‌ترین تاکتیک و ابزار برای از بین بردن هویت اسلامی از سوی یهودیان استفاده می‌شود، نسل‌کشی است. نسل‌کشی دقیقاً عاملی برای تخریب همزمان همه هویت‌های یک‌گروه است. نسل‌کشی علاوه بر از بین بردن چیستی و کیستی، گذشته، حال و آینده را به صورت همزمان هدف امواج و نابودی قرار می‌دهد.

نسل‌کشی را نباید صرفاً یک بحران ژئوپلیتیک یا حتی انسانی در مرزهای جغرافیایی خاص دانست، بلکه باید در لایه‌های عمیق‌تر، چالشی بنیادین برای هویت جمعی در جهان اسلامی هم در نظر گرفت. از منظر انسان‌شناسی سیاسی غزه امروز به میانجی‌باز تعریف نسبت میان امت و حاکمیت بدل شده است. با این حال، علیرغم انتظار برای شکل‌گیری یک موج تازه از بیداری اسلامی در واکنش به این نسل‌کشی بی‌سابقه، مشاهده می‌شود که این پتانسیل عظیم در بسیاری از جوامع اسلامی به فعلیت نرسید. نسل‌کشی اسرائیلی‌ها برای از بین بردن هویت اسلامی است اما این امر به بیداری اسلامی منجر نشد.

سوالی که در این جا به عنوان پرسش محوری اشاره کرد این است که کنش‌های هویت‌یابی و هویت‌زدایی از سوی کنشگران فلسطینی و سایر کشورهای اسلامی چه بود؟ و چرا جنایات اخیر و نسل‌کشی در غزه منجر به بیداری اسلامی فراگیر و تقویت هویت اسلامی در سطح امت نشد؟ چرا که به نظر می‌رسد هویت ملی بر هویت اعتقادی چیرگی پیدا کرده است.

۲. پیشینه و ادبیات تحقیق

اگر چه تا کنون تحقیقاتی از سوی برخی محققان در رابطه با وقایع ناگوار در غزه انجام شده است اما هر یک از منظرهای خاص به این موضوع نگریسته‌اند؛ به عنوان مثال هویت یهود و تکوین موجودیت سیاسی اسرائیل، عنوان مقاله ای است از حامد فقیه گرجی زاده (۱۳۹۶) که در آن نویسندگان سعی کردند با پرداختن به عناصر شکل‌دهنده هویت یهودیان اسرائیل و رژیم صهیونیستی، امکان بروز تغییرات در رفتارهای این واحد سیاسی را بررسی

¹ Genocide

کنند و به دنبال پاسخگویی به این سوال هستند که موجودیت اسرائیل ریشه در کدام عنصر هویتی دارد؟ در این مقاله نویسندگان پاسخ را در اسطوره های هویت ساز دینی و نژادی می بینند.

«نسل کشی در فلسطین: غزه به عنوان مطالعه موردی» عنوان مقاله ای است از محمد نجیم که در سال 2022 در The International Journal of Human Rights منتشر شده است که در آن نویسنده سیاست های اسرائیل که پس از محاصره غزه به اجرا درآمده را یک نسل کشی آهسته می داند. پژوهش حاضر دیدگاهی جامعه شناختی را اتخاذ می کند و استدلال می کند که نسل کشی باید به عنوان یک عمل اجتماعی درک شود تا نابودی فیزیکی یا صرفاً کشتار جمعی گروهی از مردم. همچنین محاصره را در چارچوبی بزرگتر از شهرک نشینان-استعماری قرار می دهد و بر ماهیت فرآیندی یوم النکبه تأکید می کند.

«نسل کشی در غزه: تخریب فیزیکی و فراتر از آن-۲۰۲۲» هم عنوان پایان نامه ای از همین نویسنده است. این مقاله در مورد آنچه ممکن است در تلقی تخریب بخش بزرگی از جامعه عرب در فلسطین در سال ۱۹۴۸ به عنوان "نسل کشی" دخیل باشد، بحث می کند. این نویسنده استدلال می کند که نسل کشی یک مفهوم جامعه شناختی عمومی است که می تواند در مورد بسیاری از موارد تاریخی با مقیاس، قتل، انگیزه ایدئولوژیک و غیره به کار رود، بنابراین استفاده از تحلیل نسل کشی به معنای مقایسه با هیچ مورد خاص دیگری نیست. این مقاله پرونده فلسطین را در چارچوب یک دیدگاه بین المللی در مورد توسعه تاریخی نسل کشی تحلیل می کند و اهمیت تفاوت ها بر سر توضیح تاریخی وقایع ۱۹۴۸ را برای دیدگاه نسل کشی مورد بحث قرار می دهد.

« نژاد پرستی و نسل کشی در اندیشه و عمل صهیونیسم: ۱۳۸۲ » عنوان کتابی است از غازی حسین العنصریه و با ترجمه جلال درخشه، استادیار علوم سیاسی دانشگاه امام صادق. دکتر غازی در مقدمه کتاب تأکید می کند که اعراب در نزد اسرائیل، حیواناتی بیش نیستند و نوع نگاه ایشان به اعراب برتری جویانه و نژاد گرایانه است. نویسنده می کوشد نشان دهد که در تاریخ معاصر فلسطین، نشانه های آشکاری مبنی بر اعمال نژاد گرایانه از سوی اسرائیل نسبت به آنان وجود داشته و دارد. وی در بخشی از این کتاب به نسل کشی هم اشاره داشته و می نویسد که تشکیل گروه های ترور توسط اسرائیل، استفاده از سلاح های شیمیایی و بیولوژیکی و نیز گلوله های آغشته به اورانیوم، تزریق ویروس های کشنده چون ایدز به کودکان فلسطینی، آزمایش های طبی ممنوع بر روی مجاهدین، همگی در جهت پاکسازی و نابودی فلسطینی ها است. نویسنده همچنین می گوید نگاه نژاد پرستانه در همه زمینه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظام اداری و قضایی اسرائیل جاری و ساری است و نتیجه آن این است که اعراب در اسرائیل از به دست آوردن حقوق سیاسی خود حتی به عنوان اقلیت قومی محروم هستند و اسرائیل برای آنان هیچ گونه حقی قائل نیست. قانون بازگشت اسرائیل به همه یهودیان حق بازگشت به فلسطین را می دهد. بر این اساس آواره کردن فلسطینی ها مجاز تقلی می شود، چرا که بر اساس این قانون، سرزمین فلسطین سرزمین یهود

اعلام شده است. لازم به ذکر است قانون موسوم به بازگشت در سال ۱۹۵۰ به تصویب رسیده است که بر اساس آن به یهودیان اجازه برگشت به اسرائیل و اخذ تابعیت را می دهد.

«بررسی رفتار کشورهای عربی منطقه غرب آسیا با رژیم صهیونیستی-۱۴۰۲» عنوان مقاله ای است از روح الله معصوم زاده که در آن نویسنده به دنبال بررسی تبیین رفتارشناسی سیاسی، امنیتی، اقتصادی و نظامی کشورهای عربی منطقه غرب آسیا با اسرایی است. وی در پاسخ به این سوال که رفتارشناسی کشورهای عرب منطقه با رژیم صهیونی چگونه است، می نویسد که رفتار کشورهای عربی با اسراییل از نزاع بر سر مساله فلسطین به سمت صلح تغییر پیدا کرد و روابط به سمت ائتلاف عربی-عبری وعادی سازی این روابط سوق پیدا کرد. منافع مشترک با محوریت خروج از انزوا و تحصیل یا حفظ مشروعیت داخلی و ایجاد یا حفظ هویت، اهداف دیگر این ائتلاف است، در این پژوهش همچنین به مقابله با جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی دیگر از نتایج این ائتلاف اشاره شده است.

با مروری بر پیشینه تحقیقات در رابطه با موضوع نسل کشی در غزه و نوآوری مقاله حاضر می توان به این موضوع اشاره کرد که پژوهش حاضر با رویکردی انسان شناسانه به موضوع هویت می نگرد و بر خلاف سایر تحقیقات که غالباً سیاسی، تاریخی و یا حقوقی هستند، سعی کرده است که نگاهی نو به تحولات چندسال اخیر در غزه داشته باشد و مسأله هویت سازی، هویت یابی و هویت زدایی را در استراتژی های هر دو طرف در گیری بررسی و کنش های هویت ساز یا هویت زدای دو طرف و همچنین سایر کنشگران عرب منطقه را تحلیل کند.

۳. روش تحقیق

این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحلیل گفتمان انتقادی^۱ به مساله واکاوی هویت یابی و هویت سازی در بستر تاریخی، فرهنگی و اجتماعی و کنش کنشگران مسلمان در داخل و خارج غزه می پردازد. برای دستیابی به این هدف، مجموعه ای از منابع کتابخانه ای، گزارش های رسانه های معتبر دنیا، گزارش سازمان های بین المللی، بیانیه های سیاسی و محتوای رسانه ای مورد تحلیل و بهره مندی قرار گرفته است.

در رابطه با علت بهره گیری از این روش هم باید گفت که روش تحقیق کیفی یکی از رویکردهای اصلی در تحقیقات علوم انسانی و اجتماعی است که با هدف درک عمیق از تجربه ها، باورها، نگرش ها، ارزش ها و فرآیندهای اجتماعی به کار می رود. برخلاف تحقیقات کمی که به دنبال سنجش عددی و تعمیم نتایج هستند، تحقیق کیفی به دنبال تحلیل معنایی پدیده ها در بستر طبیعی آنها است. به گفته دانزین و لینکلن، «تحقیق کیفی فرایندی است که در آن پژوهشگر تلاش می کند پدیده ها را در بستر واقعی شان بفهمد، از طریق جمع آوری

^۱ Critical discourse analysis

داده‌هایی مانند گفت‌وگوها، مشاهدات و اسناد، و سپس تحلیل آن‌ها برای کشف الگوهای معنایی (Denzin & Lincoln, 2018). همچنین ذکر این نکته ضروری است که در دهه‌های اخیر، رویکرد جدیدی در تحلیل گفتمان شکل گرفته است. پاکر نوعی تحلیل گفتمان انتقادی را بسط داده است که بر پایه افکار میشل فوکو قرار دارد. به همین دلیل به این رویکرد، تحلیل گفتمان فوکویی هم گفته می‌شود، در اینجا نقد ایدئولوژی و قدرت بیش از سایر انواع تحلیل گفتمان مورد توجه قرار دارد.

۴. مفاهیم و چارچوب نظری

هویت یکی از مفاهیم اصلی در دانش علوم اجتماعی است که از طریق آن مسائل مختلف یک جامعه یا گروهی قابل بررسی هستند. هویت به یک معنا به چستی و کیستی برمی‌گردد و چستی را از یک منظر می‌توان به زمان و کیستی را هم به مکان اطلاق کرد. بدون در نظر گرفتن این دو مفهوم هویت در یک گروه بی معنا است، چستی و کیستی یک گروه بدون در نظر گرفتن تاریخ و جغرافیای آن گروه قابل ارزیابی نیست. علاوه بر این هویت را می‌توان آگاهی شخص، گروه و جامعه به خود دانست که در کنش‌های اجتماعی به صورت تدریجی شکل می‌گیرد. در رابطه با هویت شخصی هم می‌توان گفت امری است که فرد باید آن را به طور مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت‌های بازتابی خویش مورد حفاظت و پشتیبانی قرار دهد و موضوعی نیست که به وی تفویض شده باشد. (گیدنز، ۱۳۷۸؛ ۸۱) بنابراین هویت از منظر انسان‌شناسی علاوه بر اینکه ثابت دارد، پیوسته در حال ترمیم و بازسازی هم هست بدین معنی که برحسب اتفاقاتی که در زندگی شخصی و گروهی فرد رخ می‌دهد، انسان در یک دوراهی ادامه یا تغییر وضعیت قرار می‌گیرد. برای روشن شدن این موضوع باید هویت را از منظرهای گوناگون مورد تعریف قرار داد. امانوئل کاستلز^۱ یکی از محققانی است که به مسأله هویت اشاره کرده و به باور او می‌توان سه نوع متفاوت هویت را از یکدیگر تمیز داد که عبارتند از:

هویت مشروع بخش که توسط نهادهای حاکم به اتباع القا می‌شود، پیامد وابستگی به چنین هویتی ایجاد جامعه مدنی از نوع گرامشی آن است. هویت مقاومت که توسط کنشگران ایجاد می‌شود که از سوی منطق سلطه بی ارزش شمرده می‌شوند یا داغ‌ننگ بر آن‌ها زده می‌شود این نوع از هویت به ایجاد جماعت منجر می‌شود. هویت برنامه دار که کنشگران اجتماعی با استفاده از هر گونه مواد و مصالح فرهنگی در دسترس، هویت جدیدی می‌سازند که موقعیت آنان را در جامعه از نو تعریف می‌کند و به این تربیت در پی تغییر شکل کل ساخت اجتماعی اند به نظر کاستلز پیامد چنین هویتی ایجاد سوژه و یا فاعل است. (کاستلز ۱۳۸۰؛ ۲۴)

^۱ Manuel Castells

وی هویت مقاومت را هویت انتخابی اکثر ملت ها می داند و معتقد است هویت های نیرومند مقاومت در برابر امواج جهانی و فردگرایی رادیکال ایستادگی می کنند. آنها حمایت های خود را حول ارزش های سنتی خدا ملت و خانواده می سازند و حصارهای اردوگاه خود را با نهادهای قومی و دفاع منطقه ای محفوظ می دارند. (همان ۲۷)

با استنباط مفهومی از نظریه هویت مقاومت کاستلز در این مقاله به دنبال این هستیم که نشان دهیم چگ. نه هویت در غزه از نوع مقاومت است اما در سایر کشورهای اسلامی، قدرت های حامی سعی دارند آن را به یک هویت برنامه دار تحت کنترل تبدیل کنند تا مسیر روشن بیداری اسلامی، مسدود شود. حاکمان کشورهای عربی با ایجاد ترس از بی ثباتی و آشوب، مردم را متقاعد می کنند که سکوت در برابر نسل کشی، بهای حفظ امنیت داخلی شهروندان است، در این راستا کنش کنشگران خارجی یعنی مسلمانان سایر کشورهای عربی تحلیل می شود. البته در رابطه با دسته دوم کنشگران باید گفت که امنیت فیزیکی به یک معنا جایگزین آرمان های هویتی در سطح امت اسلامی می شود.

مفاهیم مورد استفاده در این پژوهش، خود و دیگری^۱ به عنوان یکی از مفاهیم کلیدی و بنیادین انسان شناسی هستند. چرا که می توان مسئله هویت در سرزمین های اشغالی را در دو گانه خود و دیگری، بررسی کرد. «غیر یهود» تنها یک واژه مورد استعمال در سرزمین های اشغالی نیست بلکه کلیدواژه و فرمانی است برای تبعیض های انسانی در این سرزمین. از منظر علوم اجتماعی خود و دیگری اساس هویت را شکل می دهند و در بسیاری از این موارد دو گانه مذکور با سایر دو گانه های دیگر از جمله شر و خیر، سیاهی و سفیدی و خوب و بد و ... همراه می شود.

نسل کشی از منظر انسان شناختی دقیقاً از بین بردن چیستی و کیستی است چرا که اولاً در تحلیل روبنایی از نسل کشی، گروه مهاجم و متخاصم در پی از بین بردن حال و آینده یک گروه و سپس گذشته آن جامعه است. مورد دقیق نسل کشی با مصادیقی که گفته شد در غزه در حال وقوع است. البته پیشتر هم چندین بار نسل کشی با توجه به مصادیقی که از این امر ضد انسانی طرح شد، در فلسطین رخ داده است.

مفاهیم بسیار مهم خود و دیگری پیوندی عمیق با هویت و دیگر بودگی دارند چرا که از خلال این دو مفهوم است که شاکله زندگی اجتماعی افراد یعنی هویت ساخته می شود و این امر ریشه تاریخی و بسیار عمیق دارد چرا که انسان ها همواره با استفاده از مکانیسم مقایسه به دنبال یافتن شباهت ها و تفاوت ها در خود و دیگری هستند و همین امر دو جهان ذهنی را در انسان شکل می دهد که با بهره گیری از آموزه های مذهبی، سیاسی و فرهنگی می تواند تبدیل به دو جهان پاک و ناپاک یا قدسی و ناقدسی^۲ شود و اگر شباهت ها و تفاوت ها به این مفاهیم ختم شوند،

^۱ Self-other

^۲Sacred and Profane

ممکن است انسان با مکانیسم قضاوت سعی بر از بین بردن دیگری کند چرا که بر این اساس خود متعلق به جهان قدسی و پاک و دیگری متعلق به جهان ناپاک و ناقدهی است و از همین تفکیک ها است که موضوع شیطانی شدن دیگری یا دیگران و قداست خودی بروز پیدا می کند. در صورتی که آموزه های مذهبی و سیاسی بر اساس این دو گانه ها شکل گرفته باشند، آنجاست که شاهد جنایت های گسترده برای حذف دیگری یا دیگران خواهیم بود که بارها در طول تاریخ شکل گرفته است اما آنچه تحت عنوان نسل کشی در این چند سال اخیر در غزه در حال رخ دادن است، دقیقاً تصمیم گیری های نظامی بر اساس دو گانه های مذهبی است .

گاهی در خلال عبور از این مفاهیم دو گانه، دولت ها دست به بیگانه هراسی میزنند که مصادیق آن و یا شاید بهتر باشد بگوییم قوه محرک آن نفرت نژادی و مذهبی است که نژاد خود را پاک و برخی از نژادها را با سلسله درجات مختلف در چارچوبی از ناپاکی قرار می دهد . به همین منظور است که در اسرائیل همواره افراد حتی با کودکان و زنان به عنوان غیر نظامیان، مسلح هستند و بر همین مبنا است که آماده شدن همه افراد غیر نظامی در سرزمین های اشغالی و گاهی اوقات مسلح بودن کودکان و زنان برای از بین بردن دیگری یا ناپاکی از منظر آنان توجیه پذیر است. بیگانه هراسی تنها مختص رژیم صهیونی نیست و با درجات کمتری در کشورهای عربی نیز در حال وقوع است.

یکی از اصلی ترین دلایل تشکیل گرایش نژادی، ریشه در همین بیگانه هراسی^۱ دارد، در بسیاری از موارد این ترس همراه با سودجویی منجر به نفرت می شود. به همین منظور می توان ادعا کرد که نژاد گرایی همواره با مسأله سودجویی و سواستفاده همراه است که به عنوان نرم افزار بسیاری از ایدئولوژی های نظامی در طول تاریخ مطرح بوده و حتی تا به امروز هم ادامه دارد.

نسل کشی زمانی گزینه اصلی حاکمیت ها یا دولت ها است که می دانند در معرض تهدید های ریشه داری هستند که در عمق منافع آن ها مانع ایجاد می کند، در رابطه با اسرائیل علاوه بر این دلیل، به دلیل دیگری هم می توان اشاره کرد مبنی بر اینکه به یک معنا اسرائیل دولت جدید و البته فاقد قدرت تثبیت شده است .

بنابراین می توان گفت که نسل کشی به عنوان یک پدیده اجتماعی، جدی ترین نوع جرم قابل ارتکاب و ساختار آن بسیار پیچیده است. این پیچیدگی در اعمال نسل کشی، عواملان، دستور دهندگان و سازماندهی نسل کشی و قربانیان این جنایت خود را نشان می دهد. علاوه بر این، ساختار همه پدیده های اجتماعی بسیار پیچیده تر از پدیده های طبیعی است. به دلیل این پیچیدگی و پویایی، مطالعه و اندازه گیری آنها بسیار دشوارتر است، اما چرا نسل کشی؟ سؤالی است که شاید طرحش آن هم در قرن فعلی کمی تعجب برانگیز باشد اما اتفاقی است که هر چند

^۱ Xenophobia

سال یکبار و با شدت‌های مختلف در فلسطین اشغالی در حال وقوع است. برای پاسخ به این رویکرد باید به آیت‌های یهودیت و تاریخچه متزلزل و ساختگی رژیم صهیونیستی اشاره کرد.

از دست رفتن موجودیت متمرکز یهود به دلیل سقوط حاکمیت سیاسی آن، نخست در سال 586 پیش از میلاد و سپس در سال 70 میلادی، و رشد مسیحیت، سبب پراکندگی یهودیان در جهان شد. دیاسپورا که خود دلیلی بود بر افزایش هرچه بیشتر هویت دینی-قومی آن‌ها و در نهایت انطباق کامل این دو هویت بر یکدیگر. تنها پس از ظهور جنبش صهیونیستی در قرن نوزدهم و تشکیل دولت اسرائیل بود که این دو هویت شروع به تفکیک شدن از یکدیگر کردند. (فکوهی، ۱۳۹۲: ۳۰)

نکته دیگری که در هویت قوم یهود می‌توان به آن اشاره کرد مسأله برگزیده بودن به زعم خودشان است به طوری که حتی این موضوع در انجیل هم ذکر شده: تو برای یهوه خدایت قوم مقدس هستی. یهوه خدایت تو را برگزیده است تا از جمیع قوم‌هایی که بر روی زمین هستند قوم مخصوص برای خود او باشی.

بنابراین می‌توان ادعا کرد که یهودیت لااقل از زمان میلاد، همواره میان دو گرایش درگیر بوده است. از یک سو نوعی راست‌آیینی (ارتدوکسی) کامل که با نگرسته به یهودیان به مثابه ملت برگزیده یهوه از هرگونه فرهنگ‌پذیری و نزدیکی با اقوام دیگر پرهیز داشته است و بنابراین به شدت بر آداب و رسوم به ویژه آن گروه از آداب و رسوم که یهودیان را از مسیحیان جدا می‌کنن تأکید می‌کند. بنابراین موضوع خود و دیگری حتی در رابطه با دین یهود با سایر ادیان هم دیده می‌شود.

بنابراین بینش یهودی-توراتی را باید نوعی خدامحوری قومی به شمار آورد که در آن فاصله‌گذاری با اقوام دیگر کاملاً مشخص است. همین موضوع فاصله‌گذاری و برتری از سایر اقوام است که تا به امروز شاکله اصلی بسیاری از تصمیمات رژیم صهیونی را شکل داده است.

۵. یافته‌ها

نسل‌کشی به عنوان یک رویکرد ضد انسانی تقریباً در همه جوامع عملی ناپسند محسوب می‌شود به طوری که در اسناد حقوق بین‌الملل هم اشاراتی به این امر شده است و در بسیاری از نظام‌های حقوقی، تعریف مشابهی با تأکید بر برخی اعمال ارائه شده است.

در واقع نسل‌کشی در راستای از بین بردن بخشی یا تمامی اعضای یک جامعه است، جامعه‌ای که از پیش و با نیت و اهداف مشخص و غالباً قومی-سیاسی و مذهبی انتخاب می‌شود. در بسیاری از اسناد بین‌المللی مصادیق یکسانی برای نسل‌کشی مطرح شده است که از جمله آن می‌توان به قتل اعضای یک گروه، ایراد صدمه شدید نسبت به سلامت جسمی و روحی یک گروه، قرار دادن عمدی یک گروه در معرض شرایط زندگی نامناسب که به زوال قوای جسمی یا تمام یا بخشی از آن گروه منتهی شود. تحمیل اقدام‌هایی به منظور جلوگیری از زاد و ولد

در گروه، انتقال اجباری کودکان از گروهی به گروهی دیگر بنا بر این شناخت دقیق نسل کشی مستلزم توضیحاتی در عنصر مادی، معنوی و هویت قربانی آن جنایت است. در تعریفی دیگر از منظر کنوانسیون های بین المللی می توان به این تعریف اشاره کرد که نسل کشی عبارت است از نابودی فیزیکی جمعیتی که افراد آن عمدتاً به نحو غیرارادی و غالباً از طریق تولد به آن تعلق دارند.

هویت زدایی هدف اصلی از نسل کشی است و دوگانه هویت یابی و هویت سازی از سوی هر دو طرف این جنگ وجود دارد اما آنچه که در مورد جنایات در فلسطین به طور خاص غزه می توان گفت، اقدامات منجر به نسل کشی با هدف قراردادن همزمان گذشته و آینده است چرا که در قبل نسل کشی که اسرائیل در حال رقم زدن آن است، فرایندی از هویت سازی در سرزمین های اشغالی هم وجود دارد، ذکر این نکته ضروری است که یهودیان، سرزمین و تورات سه گانه به هم پیوسته و برای گروه مذکور امر مقدسی هستند و یهودیان فقط در سرزمین موعود می توانند یهودی واقعی باشند (Zeidan, 2206:230).

بنابراین در نبرد سیاسی بر سر مرزهای سرزمینی، نبرد بر سر ذات خود یهودیت نهفته است. پاکسازی نژادی در قالب نسل کشی دقیقاً سیاستی است که رژیم صهیونیستی آن را در پیش گرفته است و در چندین بعد فرهنگی، سیاسی، و تاریخی اجتماعی آن را اجرا می کند.

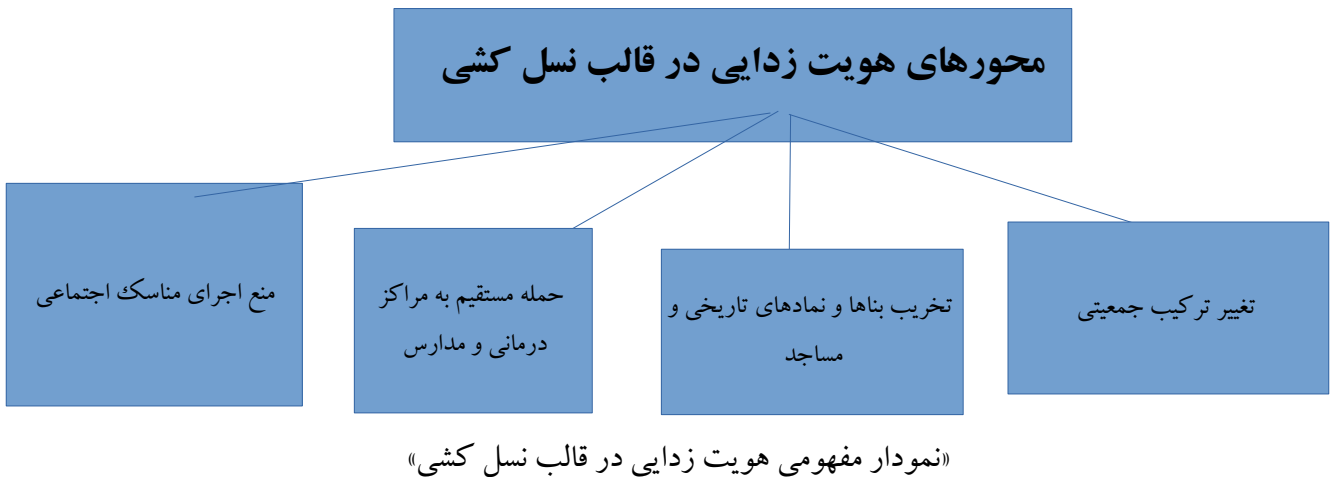
دگرگونی جمعیتی و پاکسازی نژادی به عنوان سیاست مهم اسرائیل در یکی از اصلی ترین مناطق فلسطین یعنی غزه متمرکز شده است چرا که این منطقه یکی از حوزه های هدف است که در آن نسل کشی در مصادیق متعدد مادی و غیر مادی در حال وقوع است. البته صرفاً پاکسازی نژادی^۱ عنوانی کلی برای این اقدامها است و باید از بین بردن تاریخ، فرهنگ و هویت فلسطینیان را نیت اصلی دانست.

غزه یکی از مناطقی است که بیشترین فشارها برای محو هویت فلسطینی ها را تجربه کرده است. محو هویت فلسطینی ها از سوی اسرائیل یک روند مستمر و سیستماتیک است که هدف آن نه تنها تغییر ترکیب جمعیتی بلکه محو تاریخ، فرهنگ و هویت ملی فلسطینی ها است.

۵.۱ هویت زدایی، کنش اصلی رژیم صهیونیستی

در رابطه با اقدام های مرتبط با نسل کشی و نابودی هویت باید به یک دسته بندی انسان شناسانه از مصادیق این جنایت اشاره کرد

^۱ Ethnic Cleansing

۵.۱.۱ تغییر ترکیب جمعیتی:

یکی از مهم‌ترین اهداف رژیم صهیونیستی از حملات مستقیم و غیر مستقیم چه به مسلمانان ساکن در فلسطین و چه حامیان آنها در سراسر دنیا، برهم زدن ترکیب جمعیتی خالص و ناخالص از پیروان اسلام است به تعبیر دیگر جمعیت خالص، افراد ساکن در منطقه جغرافیای مادی یعنی در مرزهای فلسطین و افراد پیرو یعنی حامیان و یا فلسطینیانی که در جغرافیای معنوی (یعنی در دسته بندی حامیان فلسطین در سایر کشورها که به نوعی در مرزبندی روانی و معنوی با فلسطینیان قرار می‌گیرند) معترض به عمل کردن این رژیم هستند، هدف حمله و آماج دشمن قرار می‌گیرند. در محدوده جغرافیایی و مرزی مشخص یعنی کشور فلسطین، این آماج و نظامی محسوب می‌شوند و در مناطق دیگر، از طریق بازداشت‌های طولانی مدت، خلع هویت شهروندی و فشارهای اجتماعی ناشی از حمایت از فلسطین تغییر و محدودیت جمعیتی خالص (در خود فلسطین) و ناخالص (در سایر کشورها) در حال رقم خوردن است. با این حال مهم‌ترین هدف و تمرکز اصلی رژیم بر تغییر ترکیب جمعیتی در مناطق خاصی از فلسطین است که غزه به طور ویژه یکی از این مناطق محسوب می‌شود. نسل‌کشی دقیقاً روبنایی است برای مهم‌ترین هدف زیربنایی رژیم صهیونیستی یعنی تغییر و حذف ترکیب جمعیتی در سرزمین‌های اشغالی. به طور کلی اخراج و کوچ اجباری و آواره ساختن فلسطینیان در ایام مختلف که بارزترین آن یوم النکبه است، در کنار شهرک‌سازی یهودیان در اماکن تاریخی و مذهبی با هدف تثبیت سکونت جمعیتی یهودی همراه بوده است. اسرائیل از سال ۱۹۷۶ تاسیس شهرک‌های غیرقانونی در کرانه باختری و قدس شرقی را آغاز کرد و تا سال ۲۰۲۴، بیش از ۷۵۰ هزار اسرائیلی را در این مناطق سکنی داد (b, tselem.2024)

۵.۱.۲ تخریب بناهای تاریخی و مساجد

از سیاست‌ها و برنامه‌های رژیم صهیونیستی در فلسطین، حمله به مساجد و اماکن مذهبی به عنوان بخش مهم هویت تاریخی مسلمانان است. به طوریکه این حرکت نه تنها باعث آسیب به مکان‌های مقدس این منطقه می‌شود بلکه

از روش‌های فرعی محو هویت مسلمانان به ویژه برای نسل جدید آن‌ها است. علاوه بر این، فلسطین به عنوان یکی از مراکز تمدن‌های بشری و تاریخی هزاران ساله که محل بروز و ظهور ادیان هم بوده است، به همین منظور دارای بناهای تاریخی ارزشمند از جمله مسجد الاقصی، کلیساهای تاریخی، گورستان‌هایی با قدمت چشمگیر، مکانی ارزشمند و گنجینه‌ای تاریخی است که مدتهاست هدف تخریب اسرائیل قرار گرفته است به طوری که مکان‌های تاریخی یا در اثر حملات مستقیم از بین رفته‌اند و یا با اهداف توسعه‌ای، تبدیل به مراکز تجاری یهودی شدند. علاوه بر این بسیاری از محلات قدیمی و تاریخی این منطقه که سالها نام‌های عربی را به خود دیده بودند، با هدف از بین بردن هویت مسلمانان و فرهنگ عربی، به مکان‌هایی با نام‌های عبری به منظور هویت‌سازی جدید از سوی یهودیان بدل شدند.

برای نمونه در جهت اقدامات رژیم صهیونیستی در راستای از بین بردن و تضعیف هویت ملی فلسطینیان می‌توان به از بین بردن شواهد تاریخی در منطقه جغرافیایی مورد نظر اشاره کرد. به عنوان مثال تخریب محله‌های قدیمی اطراف مسجد الاقصی به منظور توسعه شهرک‌های صهیونیستی، نابودی کامل بسیاری از گورستان‌های اسلامی از جمله گورستان مأمّن الله که روزگاری بزرگترین گورستان اسلامی فلسطین بود و به طور کلی یهودی‌سازی بخش‌ها و مناطق قدیمی و تاریخی فلسطینی، ابزاری است برای نسل‌کشی معنوی فلسطینیان چرا که نابودی بسیاری از نشانه‌های مادی و معنوی یک فرهنگ، از جمله مناطق باستانی و گردشگری، محدودیت در اجرای برخی آداب و رسوم، همگی دلیلی است برای اینکه نسل جدید در فلسطین ارتباط عینی با گذشته و هویت تاریخی و ملی خود نداشته باشند و در عوض با مناسک و سازه‌های مادی و معنوی جدید التاسیس فرهنگ یهود آشنا شده و آن‌ها را مقابل دیدگان خود ببینند.

دست‌گذاشتن بر روی یکی از مهم‌ترین اماکن تاریخی و مذهبی مسلمانان در فلسطین یعنی مسجد الاقصی نمونه آشکار و بارز از بین بردن هویت ملی، قومی و مذهبی است. بر اساس اعلام گزارش یونسکو ساخت پروژه‌های شهرک‌سازی در اطراف این منطقه، از جمله اجرای پروژه شهر داوود که حفاری‌های عظیمی را به دنبال داشت، خطر فرونشست محدوده جغرافیایی قدس شریف را افزایش داده است.

تخریب ۹۶۶ مسجد در نوار غزه طی یک سال تجاوز اخیر رژیم صهیونیستی تنها بخشی از اقدامات رژیم صهیونیستی است. بر اساس گزارش وزارت اوقاف و امور دینی فلسطین، این مساجد به طور کامل و یا جزئی در عرض یک سال تخریب شدند. مسجد ۸۰۰ ساله زکریا، مسجد البراق، عین کام، ابراهیمی، تبین، الطار بیبرس تنها نمونه‌هایی از تخریب مساجد در سرزمین‌های اشغالی هستند. بر اساس این گزارش که دی ماه ۱۴۰۳ منتشر شد، اشغالگران رژیم صهیونیستی در جریان حملات خود به غزه، از ابتدای ۲۰۲۴، ۸۱۵ مسجد را به طور کامل، ۱۵۱ مسجد را به طور جزئی، ۱۹ قبرستان را به طور کامل و سه کلیسا را تخریب کردند. (الجزیره، ۲۰۲۵/۱/۵)

همچنین اجرای مناسک یهودیان در اماکن مقدس مسلمانان هم بخش دیگری از این اقدامها است که معمولاً در جشن های خاص از جمله جشن نور یهودیان با هجوم به مسجدالاقصی و انجام رقص و آواز، این تخلفات را رقم می خورند.

منع اجرای مناسک اجتماعی و همچنین تغییر نمادهای ملی گرایی هم از دیگر اقدامات مرتبط با نسل کشی و قطع ارتباط هویتی نسل آینده با گذشته و تاریخ فلسطین است. همچنین در سایر موارد بارها از ورود نماز گزاران فلسطینی به مسجد الاقصی به ویژه در مناسبت های خاص مذهبی از جمله ماه رمضان جلوگیری به عمل آمده است (amnesty internatronal 2024) عدم آشنایی و هویت سازی مکانی و مذهبی برای نسل جدید بارها و با ترفند های مختلف با هدف از بین بردن هویت اسلامی انجام شده است.

سرکوب روحیه مقاومت از طریق ممنوعیت و قطع فعالیت های فرهنگی با ممنوعیت برگزاری نمایشگاه های هنری، مراسم شعرخوانی یا برنامه های فرهنگی که بر هویت فلسطینی تأکید دارد، ابزارها و روش هایی برای تضعیف روحیه ملی و هویت جمعی فلسطینیان است، چرا که مناسک دینی و آیین های فرهنگی ابزارهایی برای حفظ روحیه ملی و هویت جمعی فلسطینیان هستند و ممنوعیت این فعالیت ها در واقع حمله ای به روحیه مقاومت اجتماعی است

Human Rights Watch. (2022

شعار از نهر تا بحر که در اصل یک شعار فلسطینی بود اما مدتی است از سوی یهودیان و حتی نظامیان مورد سوئاستفاده قرار گرفته هم از دیگر مصادیق هویت سازی است به طوری که این شعار به صورت منقوش روی لباس نظامیان هم درج شده است. اسرائیل در تلاش است تا با تحریف این شعار که در ادبیات تاریخی اشاره به مقاومت دارد، آن را به عنوان تهدیدی علیه موجودیت یهودیان معرفی کند. برخی معتقدند که اسرائیل با جعل معنایی این شعار درصدد است که شهرک سازی های غیرقانونی در کرانه باختری و قدس شرقی را توجیه کند.) (un ocha 2023

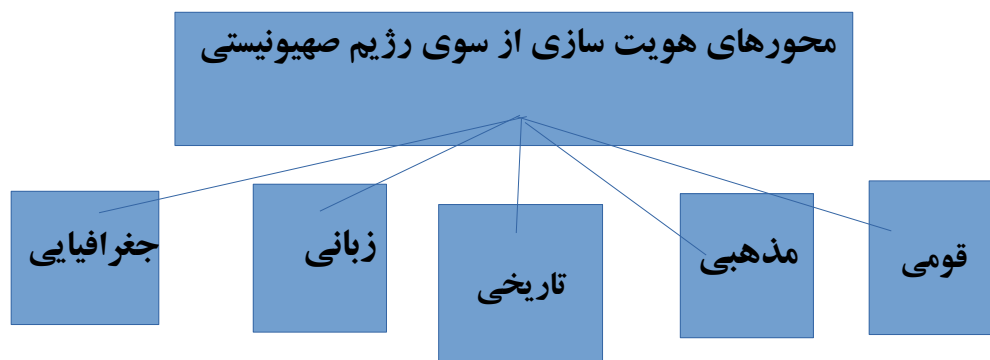
حمله مستقیم به مدارس در کنار مراکز درمانی از دیگر اقداماتی است که بارها رژیم صهیونیستی مرتکب آن شده است. مطالعات حقوقی جدید این حملات را نه تنها به عنوان جنایات جنگی بلکه در بستر نسل کشی فرهنگی و فیزیکی مورد تحلیل قرار می دهند (falk,2024)

بر اساس گزارش کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR,2024) در حملات سالهای ۲۰۲۳-۲۰۲۴، بیش از ۷۰ درصد مدرسه ها در غزه آسیب جدی دیده یا کاملاً ویران شدند بسیاری از آنها در حالی هدف قرار گرفتند که به عنوان پناهگاه غیر نظامیان مورد استفاده قرار داشتند.

آموزش به عنوان حامل هویت ملی و فرهنگی فلسطینیان شناخته می شود تخریب مدرسه ها و دانشگاه ها، همراه با کشته شدن معلمان و دانش آموزان به تضعیف نسل های آینده و نابودی حافظ جمعی کمک می کند. (PAPPE 2023)

در در اقدامات هویت زدا از سوی اسرائیل، محورهای هویت سازی هم همزمان در حال پیش برد است. این محورهای هویت سازی که در قالب یک نمودار مفهومی به شکل زیر بیان شده است، بخشی از فعالیت های بسیار مهم رژیم صهیونیستی است که در قالب همان دوگانه چیستی و کیستی زمانی-مکانی در حال وقوع است.

۵.۲ هویت مشروعیت بخش، تاکتیک اصلی رژیم اشغالگر

«نمودار مفهومی هویت سازی از سوی رژیم صهیونیستی»

یکی از محورهای این هویت سازی در بازنمایی هویت قومی یهود است. برقراری ارتباط بین مشروعیت دولت و اسطوره بازگشت به ارض موعود در کنار یکی دانستن هویت یهودی با هویت ملی اسرائیل از برنامه های هویت سازی یهودی-ملی اسرائیل است.

اسرائیل سالهاست که در تلاش است تا از طریق امپراتوری های رسانه ای داخلی و بین المللی، تصویر فلسطینیان ساکن غزه را با مفاهیم نژادپرستانه و در قالب ادبیات سیاسی تروریسم و خشونت پیوند بزند. این رویکرد، بخشی از گفتمان امنیت محوری است که رژیم صهیونیستی برای مشروعیت بخشی به اقدامات نظامی خود در حال ساخت آن است.

یکی از ارکان اصلی پروژه هویت سازی دولت اسرائیل، مهندسی فرهنگی و زبانی از طریق احیای زبان عبری و حذف نظام مند نمادهای عربی از فضاهاى عمومی است. (Ben-Rafael & Topel, 2011) در این چارچوب، زبان عبری که تا پیش از آغاز جنبش صهیونیسم عمدتاً در متون مذهبی یهود به کار می رفت، به عنوان ابزار وحدت فرهنگی و هویتی احیا شد و جایگاه زبان مادری مهاجران متنوع یهودی را گرفت. این احیا با هدف ساخت یک زبان ملی مشترک و تقویت تعلق به «ملت یهودی» صورت گرفت و از طریق نهادهای آموزشی، رسانه ای و اداری گسترش یافت. (Shohat, 1988)

در کنار آن، حذف تدریجی زبان و نمادهای عربی از فضای شهری، نقشه‌ها، تابلوها و اسناد رسمی، ابزاری برای نامرئی‌سازی حضور تاریخی و فرهنگی فلسطینیان در سرزمین اشغالی بود. (Zreik, 2016) تغییر گسترده نام روستاها و مناطق عربی به اسامی عبری، همچون تبدیل «صفصاف» به «صفسوفیت» یا «مجدال» به «اشکلون»، بخشی از این سیاست نمادین به‌شمار می‌رود. (Ghanem, 2001) این اقدامات نه تنها به پاک‌سازی نمادین جغرافیای فلسطینی منجر شد، بلکه در قالب تولید حافظه‌ی تاریخی جدید، زمینه‌ساز تملک فرهنگی و هویتی سرزمین نیز بوده است. (Shohat, 1988)

در سال‌های اخیر، با تصویب «قانون دولت ملت یهود» در سال ۲۰۱۸، جایگاه رسمی زبان عربی به‌طور قانونی تنزل یافت و نشانه‌های آن در اسناد رسمی، تابلوهای خیابانی و نظام آموزشی، به تدریج کاهش یافت (Ben-Rafael & Topel, 2011). این روند در واقع، نوعی حذف هویتی از طریق زبان به‌شمار می‌رود که در خدمت تثبیت انحصاری هویت یهودی‌ملی و به حاشیه‌رانی فرهنگی ساکنان بومی عرب‌زبان عمل می‌کند. (معصومی، ۱۳۹۹؛ Shohat, 1988).

علاوه بر این، مسئله تحریف تاریخ و برجسته‌سازی حوادث تاریخی از دیگر تکنیک‌های هویت‌سازی به‌شمار می‌رود که نمونه آن را می‌توان در قربانی‌سازی یهودیان در پدیده هولوکاست و مانور روی این مسأله دانست. به‌طور کلی هویت‌سازی تاریخی از سوی اسرائیل یکی از جنبه‌های پیچیده و چندوجهی سیاست‌های فرهنگی و سیاسی این رژیم است. این فرآیند نه تنها شامل ساخت و تقویت روایت‌های تاریخی یهودی است بلکه به‌منظور مشروعیت‌بخشی به موجودیت و ادعای سرزمینی اسرائیل، تاریخ فلسطین و هویت‌های عربی-فلسطینی را نیز به چالش می‌کشد.

با اشاره به اقدامات هویت‌یاب فلسطینیان می‌توان گفت که کنش ساکنین سرزمین‌های اشغالی، کنشی از جنس تقویت و بازسازی هویت جمعی است.

۵.۳ ناکامی هویت‌برنامه‌دار از سوی کنشگران عربی

شهروندان مسلمان و حکام کشورهای عربی، به واسطه اعتقادات مشترک و مرزهای جغرافیایی به عنوان یکی دیگر از کنشگران حوادث غزه به‌شمار می‌روند چرا که هویت مسلمانان غزه و هویت مسلمانان سایر کشورهای عربی اشتراکات بسیاری دارند و می‌توان کنش هویتی آنها را نسبت به حوادث فلسطین بررسی کرد. به همین منظور و با توجه به نظریات مورد استفاده در این پژوهش، کنش هویتی آنها در همان مرحله هویت‌مقاومت پابرجا است چرا که اگر کنش هویتی این کنشگران، شکل دیگری داشت قطعاً ما شاهد بیداری اسلامی در سطح منطقه و تکرار انقلاب‌های عربی به یک سبک جدید بودیم. اگر هویت امت واحد اسلامی که از کنشگران مختلف

کشورهای مسلمان تشکیل شده است، به درستی شکل گرفته بود، هویت ملی ساخته شده توسط دولت ها و حکام عرب، جایگزین این امر نمی شد.

هویت برنامه دار وقتی حاصل می شود که کنشگران با استفاده از هر گونه مواد و مصالح فرهنگی قابل دسترس، هویت جدیدی می سازند که موقعیت آنان در جامعه از نو تعریف می شود و به یک معنی تغییر در شکل کل ساخت اجتماعی هستند (کاستلز؛ ۱۳۸۵: ۲۴)

به یک معنا می توان گفت که این عالی ترین سطح هویت است و در رابطه با کنش کنشگران عرب سوالی که مطرح می شود این است که هویت برنامه داری که در دهه گذشته، منجر به انقلاب های عربی شد امروز چه عناصری را در دل خود به همراه دارد و به چه دلیل این جریان هویت منجر به بیداری اسلامی در منطقه نشد؟ در پاسخ به این سوال باید گفت که هویت برنامه دار امروز در جریان است اما جریانی متفاوت از گذشته و در راستای بیداری اسلامی چرا که حکام عرب و گروه های سیاسی فعال در منطقه، تعاریف مختلفی از هویت برنامه دار داشتند و با تهدید امنیت داخلی شهروندان، شکافی را بین امت واحد اسلامی و هویت ملی ایجاد کردند. بنابراین هویت برنامه دار جدیدی که در حال ساخت است، همپوشانی بسیاری با تعاریف ملی و نولیبرالی داشتند.

این مساله و تقلیل جنایات غزه به حوادث درون مرزی به عنوان یکی از تاکتیک های حکام عرب حتی دریانیه ها و واکنش های به اصطلاح بشردوستانه آنها هم قابل مشاهده است به عنوان مثال واکنش برخی از کشورهای عربی به نسل کشی و جنایات در غزه، ارسال کمک و در قالب کار خیریه و نه یک امر سیاسی و در راستای هویت اسلامی بود. گزارش وزارت امور خارجه امارات (MoFA) در مورد عملیات «الفارس الشهم ۳»

۶. بحث و نتیجه گیری

اگر چه بیشتر مسئله نسل کشی در علم حقوق و به طور خاصه حقوق بین الملل به صورت ویژه مورد تحلیل قرار گرفته است، علوم اجتماعی به طور ویژه و شفاف به این موضوع ورود جدی نداشته است. اگر چه این مفهوم در غالب اقدامات سیاسی محسوب می شود اما پدیده ای است که در وهله اول اثرات آنی انسانی و سپس اثرات اجتماعی بلند مدت به همراه دارد. با این حال این مقاله در صدد ارائه نگاهی انسان شناختی به مسئله نسل کشی، هویت زدایی و هویت سازی در غزه است. از منظر انسان شناختی با توجه به اینکه مکان و زمان دو عامل مهم فرهنگ سازی هستند، موضوع مذکور قابل بررسی است. از این منظر زمان، وقتی بعد فرهنگی به خود می گیرد، پدیده و مفهومی تحت عنوان «تاریخ» را می سازد، همچنین مکان نیز با عبور از کانال فرهنگ، پدیده «جغرافیا» را می سازد و با تلفیق این دو مسئله است که ما با مفهوم بزرگتری تحت عنوان «هویت» مواجه خواهیم شد.

این تلفیق انسان‌شناسانه از هویت دقیقاً همان امری است که رژیم صهیونیستی سالهاست که به دنبال از بین بردن آن است. هویت اسلامی در غزه امری است که در بسیاری از امور و سبک زندگی فلسطینیان بروز و ظهور دارد، یکی از این مسائل فرزندآوری است که با نگاه اسلامی و هویتی در فلسطین انجام می‌شود. نسل‌کشی در غزه از بین بردن هویت فلسطینیان است، هویتی تاریخی و جغرافیایی که هر دو با اسلام گره خورده است. فلسطین از منظر هویت جغرافیایی برای مسلمانان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و به یک معنا هویت جغرافیایی اسلامی را در دل خود دارد، از سوی دیگر هویت تاریخی اسلامی هم در این سرزمین از دیرباز مطرح است.

بنا بر این آنچه که تحت عنوان از بین بردن هویت از طریق نسل‌کشی در حال وقوع است به یک معنا از بین بردن هویت تاریخی و جغرافیایی یک سرزمین است. در این میان ذکر این نکته ضروری است که از منظر انسان‌شناسی در ازای از بین بردن و کمرنگ‌تر کردن هویت اسلامی در غزه، رژیم صهیونیستی به دنبال ترویج هویت یهودی با همان محوریت چیستی و کیستی تاریخی و به طور ویژه از منظر هویت دینی و مذهبی است.

استراتژی‌های این نبرد هویتی را می‌توان در چندین دسته تحلیل کرد آنچه که در مورد فرایند هویت‌سازی و هویت‌زدایی در فلسطین می‌توان گفت، موضوع تقابل دو هویت مقاومت و هویت برنامه‌دار است، دو نوع هویت که پیشتر از منظر کاستلز به تعاریفی از آن اشاره شد.

در رابطه با هویت‌زدایی و هویت‌سازی از سوی اسرائیل می‌توان به هویت برنامه‌دار اشاره کرد که در آن این رژیم در قالب کنشگری همزمان با از بین بردن هویت طرف مقابل، هویت‌سازی هم انجام می‌دهد که این دو مسأله به یک معنا همزمان و نه در زمان است. هویت مقاومت که در حال حاضر به عنوان استراتژی اصلی هویت‌سازی در غزه قابل بحث است، حمایت‌های خود را در قالب ارزش‌های سنتی و برپایه محورهای خدا-ملت و خانواده می‌سازد. از این رو است که تکنیک مقاومت از سوی فلسطینیان به عنوان یک تاکتیک هویت‌ساز لحاظ می‌شود و فلسطینیان به خاطر محدودیت‌ها و محاصره‌های تاریخی، هویت برنامه‌دار که در آن کنشگران از هر گونه مواد مصالح فرهنگی در دسترس، هویت جدیدی می‌سازند، را ندارند.

علاوه بر این، با بهره‌گیری از دو گانه مهم انسان‌شناسی یعنی خود و دیگری، هویت مقاومت هویتی خودمحور بوده و به همین دلیل تأکید بر داخل دارد در مقابل اما استراتژی طرف اسرائیلی بر هویت دیگری، آن هم از نوع هویت‌زدایی است.

تخریب مساجد و آثار تاریخی، علاوه بر هویت‌زدایی از ساکنان غزه، پیوندهای نمادین امت اسلامی با این سرزمین را نیز هدف قرار داده است. با این حال، دلیل عدم بیداری اسلامی را باید در این یافت که گفتمان‌های حاکم بر کشورهای اسلامی، این "میراث مشترک" را به یک "مسئله داخلی فلسطینی" تقلیل داده‌اند.

تقابل سه هویت مقاومت، مشروعیت بخش و برنامه دار از سوی کنشگران فلسطینی، رژیم صهیونی و سایر کنشگران مسلمان ساکن در کشورهای عربی، محورهای قابل بحث در این مقاله بودند و با اشاره به مفاهیم هویت مستخرج از نظریات کاستلز می توان گفت که در غزه: و در واکنش به نسل کشی های دو سال اخیر، مقاومت دقیقاً مصداق هویت مقاومت است. فلسطینیان با تکیه بر «اسلام سیاسی» و «میراث سرزمینی»، هویتی را ساخته اند که در برابر حذف شدن ایستادگی می کند. به همین دلیل است که کنش هویت یابی فلسطینیان در این فرایند، تبدیل «رنج» به «عاملیت» است، چرا که آنها در صدد هستند تا از طریق بازسازی و تقویت نمادهای دینی و ملی، اجازه نادیده گرفتن هویت شان از سوی کنشگران خارجی را نمی دهند.

کنش متقابل رژیم صهیونی در استراتژی هویت سازی فلسطینیان، استفاده از تکنیک هویت مشروعیت بخش است که از طریق این فرایند، اسرائیل با بهره گیری از روایت های تاریخی-مذهبی و پیوند زدن آن به مفاهیمی از جمله دفاع از خود و مبارزه با تروریست سعی بر هویت بخشی جنایات خود در غزه دارد. به طوری که رژیم با استفاده از این هویت، به دنبال تقلیل مساله غزه به یک تهدید امنیتی و غیر انسانی است تا جنایات مربوط به نسل کشی را در بین افکار عمومی جهانی توجیه کند.

منابع

- ابوالحسنی، سید رحیم (۱۳۸۷). «مؤلفه های هویت ملی با رویکردی پژوهشی»، فصلنامه سیاست، ۱۱(۴)
- الغازی، العنصریه حسین (۱۳۸۲). نژادپرستی و نسل کشی در اندیشه و عمل صهیونیست. دمشق: اتحاد کتاب عرب اندرسون، بندیکت (۱۳۹۲). جماعت های تصویری (ترجمه ی صادق روحانی). تهران: نشر شیرازه
- رقیبی، مهوش و میناخانی، غلامرضا (۱۳۹۱). رابطه مدیریت بدن و سبک های هویت فردی و اجتماعی، پژوهش های روان شناسی اجتماعی، ۷(۲).
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۲). نظریه های انسان شناسی، نشر نی
- فقیه زاده گرجی، حامد (۱۳۹۶). «هویت یهود و تکوین موجودیت سیاسی اسرائیل»، فصلنامه سیاست جهانی، ۶(۲)
- صادقی، مهدی رضا (۱۴۰۳). «امکان سنجی ارتکاب نسل کشی در غزه توسط اسرائیل در پرتو عملیات طوفان الاقصی»، مطالعات حقوقی، ۱۶(۱).
- صفتاج، مجید (۱۳۸۷). مقاومت فلسطین پس از اشغال. تهران: سفیر اردهال، چاپ دوم.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ (ترجمه علیرضا خاکساری). تهران: طرح نو.

کاستلز، مانوئل. (۱۳۸۵) عصر اطلاعات؛ ظهور جامعه شبکه‌ای: قدرت هویت (جلد دوم). ترجمه احد علی‌قلیان و افشین خاکباز. چاپ پنجم. تهران: نشر طرح نو.

گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). جامعه‌شناسی (ترجمه محمد جواد زاهدی). تهران: انتشارات امیرکبیر.

معصومی، نرگس (۱۳۹۹). «سیاست‌های زبان و قدرت در اسرائیل: حذف زبان عربی به مثابه ابزار هویت‌زدایی»، فصلنامه

علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۲۷(۳).

معصوم زاده، روح‌الله (۱۴۰۲)، بررسی رفتارهای کشورهای عربی غرب منطقه آسیا با رژیم صهیونیستی، فصلنامه محیط‌شناسی راهبردی جمهوری اسلامی ایران، دوره ۷(۲)

Amnesty International. (2024). Israel's apartheid against Palestinians: A cruel system of domination and a crime against humanity.

B'Tselem. (2024). Israeli settlements in the West Bank and East Jerusalem. Retrieved from <https://www.btselem.org/>

BADIL Resource Center. (2024). Forced population transfer: The case of Palestine.

Ben-Rafael, E., & Topel, M. (2011). Language and politics in Israel: The sociopolitical background of Hebrew. In *Sociolinguistics of Israeli Society* (pp. 15–34). Multilingual Matters.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (5th ed.). SAGE Publications.

Falk, R. (2024). Genocide in Gaza? Legal and political dimensions. *Journal of International Human Rights*.

Ghanem, A. (2001). *The Palestinian-Arab minority in Israel, 1948–2000: A political study*. SUNY Press.

GCPEA. (2024). *Education under attack: Palestine*

Human Rights Watch. (2024). *Gaza: War crimes investigation needed*.

International Court of Justice (ICJ). (2024). *South Africa v. Israel, Interim Measures Order*.

Najim, M. (2023). *Genocide in Palestine: Gaza as a case study*. *The International Journal of Human Rights*.

Najim, M. (2020). *Genocide in Gaza: Physical destruction and beyond*. [Master's thesis, University of Manitoba]. MSpace.

International Crisis Group. (2024). *Gaza: Beyond the war, rebuilding amid devastation*.

OCHA. (2024). *Occupied Palestinian territory humanitarian update*.

Pappé, I. (2023). *The ethnic cleansing of Palestine: Updated analysis*. Verso Books.

Pappé, I. (2024). *The ethnic cleansing of Palestine*

- Quigley, J. (2024). Palestine and international law.
- Smith, C. D. (2016). Palestine and the Arab-Israeli conflict: A history with documents (8th ed.). Bedford/St. Martin's.
- Shohat, E. (1988). Israeli cinema: East/West and the politics of representation. University of Texas Press.
- UNESCO. (2021). Reports on the situation of cultural heritage in the Old City of Jerusalem.
- UNESCO. (2024). Damage to cultural heritage in Gaza report.
- UNICEF. (2024). State of Palestinian children 2024. Retrieved from <https://www.unicef.org>
- World Bank. (2024). Economic monitoring report to the Ad Hoc Liaison Committee.
- Zeidan, D. (2006). Jerusalem in Jewish fundamentalism. *Evangelical Quarterly*, 78(3), 225–236
- Zreik, R. (2016). When does a settler become a native? *Constellations*, 23(3), 351–364
- <https://www.google.com/search?q=https://www.mofa.gov.ae/en/mediahub/news/2024/2/15/15-02-2024->